

Vloga mednarodnega sodelovanja pri zagotavljanju kakovosti izobraževanja tolmačev v Sloveniji

Amalija Maček

Abstract

The article presents the development of the study programme Interpreting at the Department of Translation Studies of the Faculty of Arts, University of Ljubljana. In the last years, close cooperation with the European institutions and professional associations has led to numerous changes in the programme, its adoption according to the Bologna process of study system, and also its reaccreditation. The system of reaccreditation systematically introduces to Slovenia a new culture of study programme quality, which represents a great challenge for the whole university field. The advantage of the study programme Interpreting at the University of Ljubljana is its prominent integration into the international and local environment, especially through an excellent cooperation with the employers of graduates on the one hand, and the alumni on the other. The article thus wishes to illustrate the changes and facilitate a discussion on them in order to share the examples of best practice with others.

Key words: interpreters training, quality culture in higher education, international cooperation, reaccreditation, videoconferences

Ključne besede: izobraževanje tolmačev, kultura kakovosti v visokem šolstvu, mednarodno sodelovanje, reakreditacija, videokonference

1 UVOD

Oddelek za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani¹ je nastal kot odgovor na vse večje potrebe po profesionalnih prevajalcih in tolmačih v Sloveniji ter vzporedno z razvojem translatoLOGIJE kot znanstvene discipline v svetu.² Pri razvoju študijskega programa so s svojimi izkušnjami v sklopu pripravljalnega programa Tempus (1993–1997) sodelovale tedaj najbolj priznane univerze s tega področja, med drugim Heidelberg, GERMERSHEIM, Edinburg, Bologna, Granada, Dunaj in Gradec. V sklopu omenjenega projekta so bila pridobljena evropska sredstva za tehnično opremo, med drugim tudi prvi tolmaški laboratorij. DODIPLOMSKI študij se je pričel leta 1997/98, leta 2001/02 pa je bil uveden enoletni podiplomski specialistični študij tolmačenja, ki je bistveno pripomogel k boljši pripravljenosti Slovenije na pristop k EU. Specializacija se je izvajala do leta 2007/08, ko je Oddelek za prevajalstvo kot eden prvih uvedel novi bolonjski študijski program in se je študij tolmačenja preoblikoval v magistrski študij.

Že leta 2005 je Oddelek za prevajalstvo po natančnem preverjanju študijskega programa, njegovega izvajanja ter usposobljenosti predavateljev postal član evropskega združenja univerz, ki poučujejo konferenčno tolmačenje (EMCI – European Masters in Conference Interpreting). Leta 2012 smo študij med postopkom reakreditacije še nekoliko prilagodili aktualnim potrebam ter se ponovno uvrstili med člane preoblikovanega združenja EMCI. Prispevek želi predstaviti prednosti, ki jih prinaša tovrstna mednarodna vpetost.

Po predsedovanju Slovenije Svetu EU leta 2008, pred katerim so preverili tako rekoč vse slovenske tolmače, ki jih je zanimalo delo za institucije, je nastala večletna vrzel, saj nekaj let bruseljskih preizkusov ni opravil nihče s slovenščino, potrebe v Bruslju pa so bile vse večje. Po nekaterih spremembah je te zahtevne preizkuse v zadnjih treh letih pozitivno opravilo 10 naših študentov, z vseh drugih visokošolskih ustanov, ki v Sloveniji ali tujini poučujejo tolmačenje v kombinaciji s slovenščino, pa je ta preizkus v zadnjih šestih letih opravila le ena oseba. Večina naših študentov se je preselila v Bruselj in so tam izredno zadovoljni in uspešni, pohvale na njihov račun slišimo tudi iz drugih kabin.

V nadaljevanju sledi prikaz sprememb, ki so bile v zadnjih letih uvedene pri posameznih sklopih programa in ki so omogočile omenjene dobre rezultate.

¹ Glede študijskega programa na Univerzi v Mariboru prim. Nuč (2013: 54).

² Več o nastanku in razvoju celotnega oddelka je mogoče prebrati v prispevku Špele Vintar (2009: 262) oz. na http://www.ff.uni-lj.si/Portals/0/Dokumenti/FF-zgodovina/zbornik_web.pdf (dostop 25. 7. 2013).

2 MAGISTRSKI DRUGOSTOPENJSKI ŠTUDIJ TOLMAČENJE

Dvoletni magistrski drugostopenjski študij Tolmačenje se izvaja od leta 2007/08, pri čemer je bil vrsto let študij v prvem letniku identičen s študijem prevajalstva, dejanskemu tolmačenju pa so se študenti posvetili v drugem letniku, v katerega so absolventi predbolonjskih programov lahko neposredno prehajali. Ko pa so se v dvoletni drugostopenjski študij začeli vpisovati absolventi triletnega bolonjskega prvostopenjskega študija Medjezikovnega posredovanja, se je pokazala potreba, da se tolmaške spretnosti prične pridobivati že v prvem letniku (o tem več v nadaljevanju).

Študij poteka v tesnem sodelovanju z glavnimi zaposlovalci naših diplomantov, s slovensko kabino pri Evropski komisiji in Evropskem parlamentu,³ ki skrbno spremljata napredek študentov, nudita štipendije, povabita študente na obisk institucij ter sodelujeta pri samem pedagoškem procesu: Evropska komisija (EK) z zbirko govorov, z izobraževanjem predavateljev, z gostujočimi profesorji in videokonferencami, s shemo *long-term*⁴ za dva učitelja ter s shemo *new-comer*⁵ za mlade tolmače, Evropski parlament (EP) pa z rednim virtualnim poukom.

Seveda Bruselj ni edina poklicna možnost, vendar pa se je treba zavedati, da študij finančno in vsebinsko poteka v tesnem sodelovanju z institucijami EU, tako da je logično, da moramo študente usposobiti za praktično delo v Bruslju in da institucije EU upravičeno pričakujejo, da bodo za svoj vložek dobile tudi kakšnega visoko kvalificiranega novega sodelavca.

Študij tolmačenja je zato usmerjen izključno v kakovost, kar lahko dosežemo s skrbnim izbirnim postopkom in ob manjšem številu študentov, kar omogoča dovolj individualiziran intenzivni študij. Študij se izvaja, če imamo za vsako jezikovno kombinacijo vsaj štiri študente, vendar smo v preteklih letih izvajali program tudi za tri oz. celo dva študenta s posamezno kombinacijo.⁶ Študij tolmačenja je intelektualno in psihično izredno naporen – gre za eno najtežjih kognitivnih operacij sploh (prim. Macnamara 2008: 9; Kalina 2000: 3), poleg tega se je težko distancirati od (sicer dobronamernih) komentarjev učiteljev, ki se nanašajo na posameznikovo obvladovanje jezikov, barvo glasu, držo in gestikulacijo, vedenje, splošno izobrazbo ter inteligenco.

³ Glede specifikke tolmačenja za institucije EU prim. Marjana Rupnik (2013: 62).

⁴ Dva učitelja z vsake univerze prejmeta možnost, da za eno leto vnaprej izbereta dneve, ko bosta tolmačila za EK, zato da ostaneta v stiku z delom v kabini, po drugi strani pa tolmaško dejavnost lažje uskladita s pedagoško.

⁵ Do spomladi 2013 je vsak absolvent, ki je uspešno opravil medinstitucionalni izpit, od EK dobil zagotovljenih 80 tolmaških dni, če je svoj domicil prenesel v Bruselj – v večini primerov so nato delali še več dni, a jim je to zagotovilo varnost ob selitvi.

⁶ Seveda je to možno le ob finančni podpori EK in EP.

2.1 Spremljanje trendov sodobnih tolmaških študijev in uvajanje sprememb v študijski program

Ker je sodelovanje med predavatelji in študenti izredno tesno, mnenje študentov, alumnov in zaposlovalcev v največji možni meri upoštevamo – tako glede izbire predavateljev, števila ur, ki jih dodelimo posameznemu učitelju, idr. Poleg tega upoštevamo smernice mednarodnega konzorcija EMCI ter na konferencah in v strokovnih publikacijah spremljamo sodobne trende poučevanja tolmačenja, tako da študij tolmačenja niti dve leti ni povsem enak. Naj predstavimo nekatere spremembe, ki smo jih uvedli v zadnjih letih.

2.1.1 Oprema

Oddelek za prevajalstvo je od svoje ustanovitve tolmaško opremo kupoval s pomočjo evropskih sredstev in iz sredstev, pridobljenih z lastno tržno dejavnostjo. Prva oprema je bila kupljena iz že omenjenega projekta Tempus, kasneje pa v sodelovanju z EK in EP, saj se je oddelek ves čas zavedal pomembnosti študija tolmačenja in je načrtoval posodabljanje opreme. Nov tolmaški laboratorij, ki je opremljen z najnovejšo tehnično opremo, kot so konzole Bosch, zasloni, projektor in platno, možnost snemanja in videokonferenc ter možnost razširitve prostora v konferenčno dvorano, se je začel uporabljati v štud. l. 2010/11. Oprema je ves čas na voljo študentom za samostojne vaje, prilagojena pa je tako za dostop z invalidskim vozičkom kot tudi za slepe in slabovidne študente ter bo še dolgo služila svojemu namenu, je pa bila kupljena ravno še pravi čas pred finančno krizo, ki podobne investicije onemogoča. Oddelek za prevajalstvo zaradi narave svojega dela (tolmačenje, podnaslavljanje, uporaba sodobne prevajalske tehnologije, korpusi) razpolaga z oddelčnim tehnikom, ki je v veliko pomoč pri vseh dogodkih, ki jih navajamo v nadaljevanju.

2.1.2 Sprejemni izpiti

Akreditiran študijski program predvideva sprejemne izpite, saj so ti ključni element študija.⁷ Tolmačenje zahteva prav posebne kognitivne sposobnosti ter specifičen psihološki profil in nikomu ne bi delali usluge, če bi ga sprejeli brez ustreznega talenta. Longley (1989: 106) iskane kompetence strne takole:

- odlično znanje jezikov A, B in C ter njihovih kultur;
- zmožnost bliskovitega dojetanja in prenašanja osnovne misli diskurza ne glede na jezik govora;

⁷ Prim. posebno številko revije *Interpreting* 13 (1), 2011, <http://benjamins.com/#catalog/journals/intp.13.1/main> (dostop 4. 8. 2013), kjer so zbrani prispevki s konference, v celoti posvečene sprejemnim izpitom. Glej tudi Moser-Mercer (1994: 57).

- spomin, ki priključuje povezave med logičnimi zaporedji diskurza;
- zmožnost prenašanja informacij samozavestno in s prijetnim načinom govora;
- široka splošna razgledanost in zanimanja, radovednost in pripravljenost za usvajanje novih informacij;
- zmožnost dela v skupini;
- zmožnost dela pod stresom daljša obdobja.

V stroki se vedno znova zastavlja vprašanje razmerja med »aptitude for interpreting« in »teachability«, tj. vprašanje, ali so tolmači »born« ali »made« (Mackintosh 1999) – gre za kombinacijo obojega. Na sprejemnih izpitih seveda od kandidatov ne smemo zahtevati, da bi odlično obvladali nekaj, česar se niso nikdar učili, pa vendar povsem brez praktičnega dela ne gre.

V zadnjih letih smo pisni del izpita spremenili tako, da ne gre več za slovnični test, temveč za povzetek prebranega besedila v tujem jeziku, kar nam razkrije razumevanje tujega jezika, aktivno obvladovanje tega jezika kot tudi sposobnost analize in sinteze. Sledi še prevod iz tujega jezika v slovenščino, ki nudi vpogled v kandidatovo obvladovanje maternega jezika, razumevanje izhodiščnega besedila ter obvladovanje temeljnih prevajalskih strategij. Posebnost Oddelka za prevajalstvo v primerjavi z jezikoslovnimi oddelki je tudi velik poudarek na slovenskem jeziku, zaradi česar morajo kandidati, ki prihajajo z drugih prvostopenjskih bolonjskih programov, opraviti tudi preizkus slovenščine. Pri ustnem izpitu nismo spreminjali ničesar in še vedno obsega kratko predstavitev v tujem jeziku, dva slovenska povzetka govorov, slišanih v tujem jeziku, ter nekaj vprašanj o Evropski uniji (EU), aktualnem dogajanju v Sloveniji ter po svetu in še kakšno vprašanje s področja splošne izobrazbe. Presenetljivo je, da se največje težave pojavljajo prav pri zadnjem sklopu. Podobno kot pri študiju prevajalstva tudi tukaj opažamo veliko pomanjkanje splošne izobrazbe ter zanimanja za aktualno dogajanje okoli nas.

Študenti prvostopenjskega programa Medjezikovno posredovanje na Oddelku za prevajalstvo imajo to prednost, da imajo v tretjem letniku študija predmet Tolmačenje za prevajalce,⁸ kjer se seznanijo z institucijami EU, s teorijo tolmačenja, na vajah pa poskusijo delati slovenske povzetke. Pri predmetu se seznanijo s tolmaškim delom, hkrati pa je to tudi dobra priprava na sprejemne izpite.

⁸ Prim. opis predmeta na oddelčni spletni strani: <http://www.prevajalstvo.net/nadpredmet/33> (dostop 25. 7. 2013).

2.1.3 Uvod v konsektivno tolmačenje v prvem letniku

Ena večjih novosti pri študiju tolmačenja je bila v zadnjih letih prav gotovo re-akreditacija bolonjskega programa, med katero je bilo konsektivno tolmačenje uvedeno že v prvem letniku magistrskega študija. Študenti se tako seznanijo s tehniko zapisovanja,⁹ delajo slovensko-slovenske povzette in zapiske, nato pa s pomočjo evropske spletne baze govorov *Speech repository*¹⁰ že tolmačijo iz svojih tujih jezikov. Vabljeni so tudi na videokonference drugega letnika, kjer si prav tako lahko delajo zapiske.

V drugem letniku smo ob re-akreditaciji zmanjšali število kontaktnih ur, saj so študenti menili, da so s kontaktnimi urami preobremenjeni, hkrati pa jim je primanjkovalo časa za samostojno praktično delo. Prejšnji študijski program je vseboval veliko več kontaktnih ur kot primerljivi programi v Evropi (interni vprašalnik EMCI je letno predvidel največ 450 ur, Oddelek za prevajalstvo pa je izvajal več kot 560 kontaktnih ur), poleg tega pa nekatere druge univerze med izvedene ure štejejo tudi ure, ko študenti (sicer v navzočnosti enega od asistentov) samostojno vadijo.¹¹

2.1.4 Materni govorniki

V letu 2010 smo uvedli novost, ki jo pozna marsikateri primerljivi študijski program: v predavalnici sta pogosto istočasno dva predavatelja – en profesionalni tolmač in pa materni govorec, ki pripravlja govore v tujem jeziku. Stik z živim govorcem študentom omogoča boljšo interakcijo in povratne informacije, saj naši materni govorniki dobro razumejo slovensko. Pripravljanje govorov morda zveni preprosto, vendar nikakor ni lahko pripraviti dobro strukturiranega govora, ki je časovno omejen, povedati pa ga je treba v ustreznem tempu.¹² Študenti prisotnost maternih govorcev v razredu izredno cenijo, tako da bomo ta del v bodoče še razširili, predvsem za francoski jezik.

2.1.5 Zbirka govorov

Poleg spletnega portala EU *Speech repository*, kjer so na voljo profesionalni govori v najrazličnejših jezikih ter posnetki parlamentarnih razprav, ter podobnih zbirk govorov različnih univerz, na Oddelku za prevajalstvo ustvarjamo lastno

⁹ Nekaj temeljnih razmišljanj je na voljo v Gilles (2005) in Jones (2002).

¹⁰ <http://www.multilingualspeeches.tv/scic/portal/index.html> (dostop 20. 7. 2013), dostop je omogočen samo z geslom.

¹¹ Prim. predmetnik magistrskega študija tolmačenja priznane univerze v Ženevi, ki navaja tudi ure, ko študenti sami pripravljajo govore in si sami dajejo povratne informacije: <http://www.unige.ch/traduction-interpretation/enseignements/formations/ma-interpretation/plan-etudes-ma-int.pdf> (dostop 25. 7. 2013).

¹² Med drugim glej Perlman (1998).

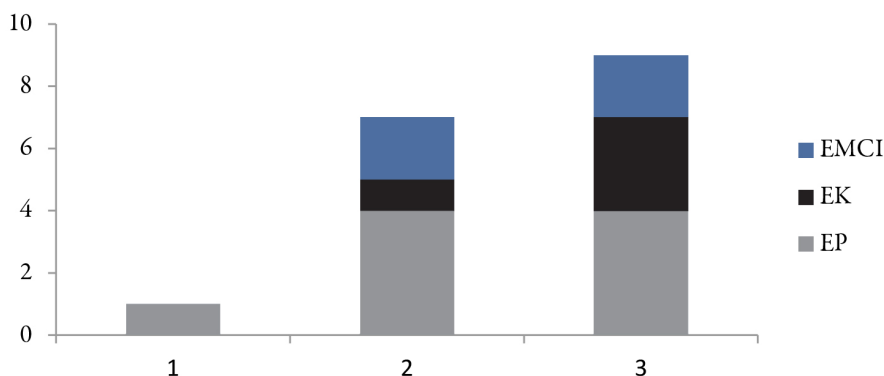
podatkovno bazo. Snemamo izpitne govore, ki so nato na voljo študentom za samostojne vaje, uporabljamo pa jih tudi pri pouku. Ta del bomo še okrepili, tudi s sodelovanjem s sorodnimi institucijami v tujini in v projektu ORCIT.¹³

2.1.6 Videokonference

S tem pojmom označujemo novost, ki jo uvajajo vsi boljši študijski programi, vse pogosteje pa se pojavlja tudi kot posebna oblika tolmačenja v praksi, *remote interpreting* ali *video remote interpreting* – *VRI* (Moser-Mercer 2005: 73; Moser-Mercer in Braun 2006: 235). Na Oddelku za prevajalstvo tako sodelujemo pri multilateralnih videokonferencah EMCI, kar pomeni, da se povežemo z dvema tujima univerzama, materni govorci pripravijo govore, študenti pa jih tolmačijo vsak v svoj jezik ter dobijo povratne informacije svojih učiteljev, predavateljev z drugih univerz in predstavnikov institucij EU.

Poleg tega EP in EK redno organizirata t. i. *virtual classes* – tukaj redno zaposleni bruseljski tolmači pripravijo profesionalne govore, študenti jih tolmačijo v slovenščino, predstavniki slovenske kabine pri EP ali EK pa jim dajo povratne informacije. Virtualni pouk in videokonference so zelo koristni, ne samo zaradi izvrstnih govorov, temveč študentom nudijo tudi dobro priložnost, da se navadijo na nastopanje pred večjim občinstvom ter iz prve roke prejmejo povratne informacije največje tolmaške službe na svetu, prav verjetno pa bodo v svojem poklicnem življenju morali večkrat tolmačiti tudi na daljavo.

Z naslednjim grafom želimo predstaviti organizatorje in naraščajoče število videokonferenc v zadnjih treh letih:

Graf 1: Število videokonferenc v zadnjih treh letih glede na sodelujoče partnerje.

¹³ <http://www.orcit.eu/> (dostop 22. 7. 2013).

Iz grafa je razvidno, da so videokonference v študijskem letu 2012/2013 potekale pogosteje kot ena na mesec, tako da lahko rečemo, da so redni sestavni del študija na Univerzi v Ljubljani. Sodelovanje z vsemi tremi institucijami nameravamo še okrepiti, verjetno pa ga bomo dopolnili še z internim virtualnim poukom mlade kolegice na porodniškem dopustu.

2.1.7 *Simulirane konference*

Del študijskega programa je tudi simulacija konferenc, t. i. *mock conference*. To pomeni, da profesorji ali vabljeni gosti za študente priredijo skorajda pravo znanstveno ali politično konotirano konferenco o določeni temi, študenti pa te govore potem tolmačijo. V preteklih letih smo to simulacijo konference spremenili v dan odprtih vrat, namenjen vsem, ki bi jih zanimal študij tolmačenja ali pa bi preprosto radi slišali, kako ob koncu svojega študija že tolmačijo naši študenti. Odziv je vsako leto izvrsten, dogodek pa študentom daje možnost, da se spoprimejo s svojim strahom pred nastopanjem v javnosti.¹⁴

2.1.8 *Mladi raziskovalci*

Oddelek za prevajalstvo je bil v zadnjih letih uspešen pri pridobivanju mladih raziskovalcev, nekatere pa je načrtno usmerjal v raziskovalno delo na področju tolmačenja.¹⁵ Marsikdo je bil skeptičen, ko smo leta 2011 uvedli še eno novost: del izvedbe pedagoških ur smo zaupali mlajšima asistentoma, ki sta hkrati mlada raziskovalca, sicer naša nekdanja študenta tolmačenja. Odločitev vodstva oddelka se je izkazala za pravilno, saj sta mlada raziskovalca vzpostavila poseben stik s študenti, dala sta jim občutek, da jih razumeta, saj sta bila pred nedavnim sama v njihovi koži, posredovala sta jim neposredne informacije o tem, kako se uveljaviti na trgu, predvsem pa z njimi delita znanje o novih tehnologijah, ki jih spremljata tudi pri svojem raziskovalnem delu, študente pa o tolmaških dogodkih in gradivu obveščata tudi prek Facebooka, Twitterja in bloga.

2.1.9 *Povezovanje z drugimi fakultetami Univerze v Ljubljani*

Študij tolmačenja obsega 30 ur predavanj o evropskem pravu, ki ga študentom predstavijo najboljši strokovnjaki s tega področja v Sloveniji, predavatelji s Pravne fakultete, med njimi tudi trenutni dekan Pravne fakultete prof. dr. Peter Grilc.

¹⁴ Prim. blogerski zapis o dogodku: <http://tolmacka.blogspot.com/2013/05/ko-smo-odprli-vrata.html> (dostop 25. 7. 2013).

¹⁵ Na splošno o vstopanju v raziskovalno delo Daniel Gile (2001).

V letu 2010/2011 smo na pobudo ene od predavateljic k sodelovanju za nekaj ur povabili tudi prof. dr. Tomaža Gubenska z AGRFT, ki študentom svetuje pri artikulaciji, javnem nastopanju, soočanju s stresom itd. Študenti so bili nad njim izredno navdušeni, tako da je sodelovanje sedaj postalo stalni del študija.

2.1.10 Povezovanje z drugimi univerzami po svetu

Oddelek za prevajalstvo Univerze v Ljubljani je že od leta 2005 član mednarodnega konzorcija univerz, ki poučujejo tolmačenje, EMCI (European Masters in Conference Interpreting).¹⁶ Ko se je zveza ustanavljala s pomočjo sredstev EU, so iz vsake države sprejeli le po eno univerzo, ki je izkazovala posebno odličnost. V letih 2011–2013 je prišlo do postopnega prestrukturiranja konzorcija in ponovnega preverjanja skladnosti študijskih programov s smernicami EMCI ter kvalitativne evalvacije izvajanja programa. Ljubljana se je uvrstila med ustanovne članice novega združenja, ki trenutno šteje 11 članov. Novost je, da lahko po novem sodeluje tudi več univerz iz iste države, Oddelek za prevajalstvo pa je eden od treh članov skupine za ocenjevanje kakovosti študijskih programov pod vodstvom priznane ženevske profesorice dr. Barbare Moser-Mercer.

Sodelovanje v konzorciju EMCI konkretno pomeni, da imajo slovenski učitelji možnost, da se udeležijo vsakoletnega izpopolnjevalnega seminarja o poučevanju tolmačenja, da obišejo tuje ustanove in sodelujejo na izpitih drugih univerz kot člani izpitne komisije ali kot govorci, poleg tega pa imajo slovenski študenti možnost, da prejmejo evropski certifikat EMCI, da jih obišejo tuji predavatelji in da sami na tuji univerzi prebijejo dva tedna in sodelujejo v študijskem procesu. V preteklosti je bilo to gostovanje (*student mobility*) celo delno financirano, po novem pa žal stroške v celoti krijejo sami. EMCI za študente organizira tudi multilateralne in bilateralne virtualne konference, predstavniki univerz pa sodelujejo v različnih projektih, predvsem glede širjenja dobre prakse (*dissemination*), med drugim v Afriki.

Poleg tega Oddelek za prevajalstvo goji številne stike s sorodnimi oddelki po svetu. Dolga leta je teorijo tolmačenja in deontologijo poučeval prof. dr. Erich Prunč z Univerze v Gradcu, s katero smo organizirali tudi nekaj skupnih dogodkov. Pri angleščini smo sodelovali s priznanim profesorjem Snellingom z Univerze v Trstu, glede teorije tudi s profesorico Alessandro Riccardi. V zadnjih letih smo organizirali dve srečanja s študenti tolmačenja znakovnega jezika s Floride, dvakrat delavnico tolmačenja na pogled (*sight translation*) s predavateljico Anu Viljanmaa z Univerze Tampere, Finska, vaje in predavanje gostujoče profesorice Elene Žagar Galvão iz Porta, ki je govorila o zanimivi tematiki gestikuliranja med

¹⁶ <http://www.emcinterpreting.org/> (dostop 19. 7. 2013).

tolmačenjem, obiskal nas je turški predavatelj Aykut Haldan s Trakijske univerze. Študenti marsikdaj ohranijo stike z gostujočimi profesorji, ki jim tudi pomagajo pri zaključnih nalogah.

2.1.11 Zaključni izpiti

Žal so zaključni izpiti še vedno izredno stresna¹⁷ in pogosto negativna izkušnja: v komisiji so prisotni morebitni bodoči delodajalci iz Bruslja, kar pritisk še poveča, mednarodna komisija objektivno upošteva le sam tolmaški izpit in ima zato pogosto strožja merila od učiteljev, ki študente spremljajo vse leto in cenijo vsak (še tako majhen) napredek, študenti imajo na voljo le nekaj minut, da se dokažejo itd.

Marsikomu tudi ne leži tema govora. V preteklosti je bil ta pritisk še večji, zadnja leta pa smo po zgledu drugih univerz (Lizbona, Ženeva) uvedli prakso, da študent temo in ključne besede dobi 10 minut vnaprej in ima možnost, da se na tolmačenje pripravi s pomočjo spleta in kolegov. To tudi bolj ustreza realni situaciji, ko te govorec sicer lahko z vsakim stavkom znova preseneti, a vendarle pri večini dogodkov vnaprej veš, o čem bo tekla beseda.

V kolikor komu (največkrat zaradi stresa) tudi po šestih poizkusih ne uspe uspešno opraviti tolmaških magistrskih izpitov, ima možnost prehoda na prevajalski študij ter z nekaj dodatnimi obveznostmi zaključi magistrski študij kot prevajalec. Zanimivo je, da so tudi študenti, ki so izbrali to možnost, v veliki večini mnenja, da so se med študijem izredno veliko naučili, npr. javnega nastopanja ali boljše artikulacije, nekateri pa nato kljub vsemu uspešno tolmačijo za podjetja ali prireditve, kjer tematiko poznajo in stres ni tako velik.

2.1.12 Osvežitveni seminar

Povezovanje študentov različnih letnikov smo v zadnjih letih nadgradili še s povezovanjem z absolventi, ki se pripravljajo na medinstitucionalne izpite v Bruslju. Ti običajno potekajo novembra, zato v začetku oktobra organiziramo enodnevni seminar, na katerem materni govorci pripravljajo govore za nekdanje študente, učitelji tolmačenja pa jim dajo še zadnje nasvete, na kaj naj bodo pozorni pri vadbi v zadnjem mesecu pred izpiti. O seminarju smo obvestili tudi institucije EU ter ga odprli za vse morebitne kandidate z drugih univerz, ki bi jih zanimale povratne informacije pred bruseljskimi izpiti. Na ta seminar povabimo tudi študente

¹⁷ Simpatično o tem na <http://interpreters.free.fr/misc/examtips.htm> (dostop 25. 7. 2013).

drugega letnika, ki »igrajo« občinstvo oz. izpitno komisijo. Tudi sicer absolvente uvajamo v profesionalno delo tolmačev in pogosto jih kateri od učiteljev povabi s seboj v kabino ali jim posreduje kakšno delo.

2.2 Perspektive

Študij tolmačenja je vsako leto drugačen, odvisen od osebnosti študentov, njihove odzivnosti in medsebojne interakcije, prav tako tudi od profesorjev in gostov. Vsako leto se pojavi kakšna težava, predvsem pri zagotavljanju kakovostnega pouka tolmačenja iz francoščine. V bodoče bomo namenjali več pozornosti tudi retourju – tolmačenju v jezik B, saj tolmači brez te veščine v Bruslju niso več konkurenčni. V prihodnje bi si močno želeli skupine z italijanskim ali španskim jezikom, saj predavatelje imamo, precej povpraševanja je tudi po novem jeziku EU, hrvaščini. Prav tako bi si želeli pritegniti večje število kandidatov, ki so prvostopenjski program končali na drugih programih, da bi vnesli v pouk novo dinamiko.

Razvoj tolmaškega študija v svetu se vse bolj odmika od klasičnega konferenčnega tolmačenja, saj se je na znanstvenih in političnih konferencah uveljavila angleščina kot lingua franca, zaradi družbenih sprememb pa postaja vse aktualnejše tolmačenje za skupnost (*community interpreting*),¹⁸ ki zajema širok spekter področij, kot so zdravstvo, azil, sodišča, krizna območja itd. Oddelek za prevajalstvo je na vseh teh področjih znanstveno izredno dejaven, vključen v številne projekte (MedInt,¹⁹ EULITA,²⁰ TRAFUT²¹) ter načrtuje posebne izobraževalne module, tudi v sodelovanju z UKC Ljubljana, z Azilnim domom Ljubljana, s Sekcijo sodnih tolmačev pri DZTPS ter Pravno fakulteto.

3 SKLEP

Prispevek je na kratko orisal nastanek in razvoj drugostopenjskega študija tolmačenja na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete v Ljubljani, njegovo vpetost v slovensko okolje ter mednarodne znanstvene in tolmaške okvire. Naš namen je bil, da prikažemo, kako lahko študijski program ob skrbnem dolgoročnem načrtovanju, v sodelovanju z institucijami EU ter ob spremljanju sodobnih znanstvenih dognanj z relativno majhnimi spremembami postaja boljši iz leta v leto.

¹⁸ Največ relevantnih prispevkov o tem področju najdemo v publikacijah *The Critical Link 1–5* založbe John Benjamins: <http://benjamins.com/#home> (dostop 25. 7. 2013).

¹⁹ http://www.uni-graz.at/en/life1www/life1www_projektbeschreibung.htm (dostop 25. 7. 2013). O tem tudi v Pokorn et al. (2009: 171) ter Gorjanc in Kocijančič Pokorn (2010: 43).

²⁰ <http://www.eulita.eu/> (dostop 22. 7. 2013).

²¹ <http://www.eulita.eu/training-future> (dostop 22. 7. 2013).

Študij tolmačenja je že od samega začetka živ organizem, ki s teoretsko podlago in raziskovalnim delom dokazuje, da ne gre le za spretnost, temveč tudi za znanstveno disciplino, po drugi strani pa je to eden izmed najbolj praktično orientiranih študijskih programov, pri katerem večina uspešnih absolventov nemudoma najde delo bodisi v Sloveniji ali v Bruslju. Tolmačenje poučuje večje število zunanjih sodelavcev – profesionalnih tolmačev, kar zahteva dodatne koordinacijske napore, vendar v tem prispevku orisane spremembe kažejo, da mora biti tudi študij prav takšen kot idealen tolmač – vselej fleksibilen. Oddelek za prevajalstvo FF UL si je tako z izkušnjami, pridobljenimi s poučevanjem, kakor tudi z znanstvenim delom ustvaril dobro ime, tako da se na nas po nasvet ali s prošnjo po naših govornikih obrača marsikatera tuja univerza.

Za konec lahko povem le, da je za učitelja eden najlepših trenutkov, ko lahko tolmači v kabini skupaj z nekdanjo študentko ali študentom.

Literatura

- Gile, Daniel, 2001: *Quality Assessment in Conference Interpreting: Methodological Issues*. Collados Aís, Ángela, María Manuela Fernández Sánchez in Daniel Gile (ur.): *La evaluación de la calidad en interpretación: Investigación*. Granada: Editorial Comares. 109–123.
- Gilles, Andrew, 2005: *Note-taking for consecutive interpreting*. Manchester: St. Jerome.
- Gorjanc, Vojko in Nike Kocijančič Pokorn, 2010: The challenge of providing public service interpreting in Slovenia. *Emerging topics in translation and interpreting. Book of Abstracts*. Trst: Dipartimento di Scienze del Linguaggio dell'Interpretazione e della Traduzione, Scuola Superiore di Lingue Moderne per interpreti e Traduttori. 43.
- Jones, Roderick, 2002: *Conference interpreting explained*. Manchester: St. Jerome.
- Kalina, Sylvia, 2000: Interpreting competences as a basis and a goal for teaching. *The Interpreters' Newsletter* 10. 3–32.
- Longley, Patricia, 1989: The use of aptitude testing in the selection of students for conference interpretation training. Gran, Laura in John Dodds (ur.): *The theoretical and practical aspects of teaching conference interpretation*. Udine: Campanotto. 105–108.
- Mackintosh, Jennifer, 1999: Interpreters are made not born. *Interpreting* 4. 67–80.
- Macnamara, Brooke, 2008: Interpreter cognitive aptitude. *Journal of Interpretation* 9. 9–32.
- Moser-Mercer, Barbara, 1994: Aptitude testing for conference interpreting: why, when and how. Sylvie Lambert in Barbara Moser-Mercer: *Bridging the gap: Empirical research in simultaneous interpretation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. 57–68.

- Moser-Mercer, Barbara, 2005: Remote interpreting: The crucial role of presence. *Bulletin suisse de linguistique appliqué* 81. 73–97.
- Moser-Mercer, Barbara in Sabine Braun, 2006: Kommunikation unter widrigen Umständen? Fallstudien zu einsprachigen und gedolmetschten Videokonferenzen. *Interpreting* 8. 235–240.
- Nuč, Aleksandra, 2013: Študij prevajanja in tolmačenja v Mariboru. *Združenje konferenčnih tolmačev Slovenije: 40 let. Jubilejni zbornik*. Ljubljana: ZKTS. 54–61. Dostopno tudi na: <http://www.zkts.si/upload/zbornikWeb.pdf> (dostop 24. 7. 2013).
- Perlman, Alan, 1998: *Writing great speeches*, Boston: Allyn and Bacon.
- Pokorn, Nike K., Mojca Maticič in Marko Pokorn, 2009: Medical interpreting in a new Member State: A plea for a proactive approach. Pöllabauer, Sonja in Dörte Andres (ur.): *Spürst Du wie der Bauch rauf-runter? Fachdolmetschen im medizinischen Bereich*. München: Martin Meidenbauer. 171–180.
- Rupnik, Marjana, 2013: Tolmačenje v institucijah Evropske unije. *Združenje konferenčnih tolmačev Slovenije: 40 let. Jubilejni zbornik*. Ljubljana: ZKTS. 62–65.
- Vintar, Špela, 2009: Oddelek za prevajalstvo. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 262–267. Dostopno tudi na: http://www.ff.uni-lj.si/Portals/0/Dokumenti/FF-zgodovina/zbornik_web_.pdf (dostop 24. 7. 2013).

Spletni viri

- Blog: nekje vmes*. <http://tolmacka.blogspot.com/2013/05/ko-smo-odprli-vrata.html> (dostop 25. 7. 2013).
- DG Interpretation: Speech repository*. <http://www.multilingualspeeches.tv/scic/portal/index.html> (dostop 20. 7. 2013).
- Eulita*. <http://www.eulita.eu/> (Dostop 22. 7. 2013).
- Interpreter training resources*. <http://interpreters.free.fr/misc/examtips.htm> (dostop 25. 7. 2013).
- John Benjamins*. <http://benjamins.com/#home> (dostop 25. 7. 2013).
- John Benjamins: Special issue of Interpreting*. <http://benjamins.com/#catalog/journals/intp.13.1/main> (dostop 25. 7. 2013).
- Konzorcij EMCI*. <http://www.emcinterpreting.org/> (dostop 19. 7. 2013).
- MedInt*: http://www.uni-graz.at/en/life1www/life1www_projektbeschreibung.htm (dostop 25. 7. 2013).
- Oddelek za prevajalstvo: Osnovne prevajalske kompetence*. <http://www.prevajalstvo.net/nadpredmet/33> (dostop 25. 7. 2013).
- Online Resources for Conference Interpreter Training (Orcit)*. <http://www.orcit.eu/> (dostop 22. 7. 2013).